

בפתח האזכרה יש הנוהגים להדליק נר נשמה

דברי פתיחה

במלאת שבעה ימים / שלושים ימים / שנה / שנים לפרדתנו/מיקרנו/מיקירתנו..... התכנסנו, בני משפחה וחברים, במקום בו הבאנו אותו/אותה למנוחת עולמים. בצער ובנענוע אנו מעלים את זכרו/זכרה בשעה מיחדת זו של זכרון והתייחדות. מעפר אנחנו ואל עפר נשוב – בלבנו אנו נוצרים את מעלותיו / מעלותיה של ואת רגעי החסד שחלק / שחלקה עמנו, כמו גם את חלשותיו / חלשותיה. בזכרון זה אנו מעניקים המשך ותוחלת לחייו / לחייה אשר תמו. עתידו / עתידה – בחיינו ובמעשינו. בבוא השעה אף אנו עתידים לצעד בדרך שהלכו בה אהובינו. על פן עזרנו אלהי ישענו, שנמצא מוכנים ומזמנים לאותה שעה, והיה עמנו לכשתגיע. וישב העפר על הארץ כשהיה, והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה:

לקט פסוקים (מחומש דברים ומספר תהלים)

אנוש כחציר ימיו, כציץ השדה כן יציץ:
כי רוח עברה-בו ואיננו, ולא יכירנו עוד מקומו:
?? מה אדם ותדעהו, כן-אנוש ותחשבהו:
אדם להבל דמה, ימיו כצל עובר:
כבקר יציץ וחלה, לערב ימולל ויבש:
תשב אנוש עד דכא, ותאמר שובו בני אדם:
לו חכמו ישפילו זאת, יבינו לאחריהם:
כי לא כמותו יקח הכל, לא ירד אחריו כבודו:
שקר-תם וראה ישר, כי אחרית לאיש שלום:
פדה ?? נפש עבדיו, ולא יאשמו כל-החסים בו:

יש הנוהגים לקרוא באזכרה פרקי תהלים נוספים (המנהג המסורתי: א, טו, טז, יז, כג, לג, עב, קד, קכא, ו-קל)

הזכרת השם

נוהגים לקרוא פסוקים מתוך פרק תהלים קיט, שפסוקיו מסודרים לפי אותיות הא-ב, בהתאם לאותיות השם הפרטי של הנפטר/ת ואותיות המילה "נשמה". נוסח מלא של הפרק (שמונה פסוקים בעבור כל אות) נמצא בספרי התנ"ך. שלשה שמות נקראו לו לאדם: אחד – מה שקוראים לו אביו ואמו, ואחד – מה שקוראים לו בני אדם, ואחד – מה שקונה הוא לעצמו. טוב מכלן מה שקונה הוא לעצמו.

מדרש תנחומא, פרשת ויקהל סימן א

לאחר הזכרת הפסוקים של אותיות שם הנפטר/ת נוהגים לקרוא את פסוקי אותיות המילה "נשמה"

נר לרגלי דברה, ואור לנתיבותי:
שרים רדפוני חנם, ומדברה פחד לבי:
מה אהבתי תורתה, כל היום היא שיתתי:
הרני ?? דרה חקיה ואצרנה עקב:

לעולם ?? דברה נצב בשמים:
מה אהבתי תורתה, כל היום היא שיתתי:
נר לרגלי דברה, ואור לנתיבותי:
סעפים שנאתי, ותורתה אהבתי:
עשיתי משפט וצדקה, בל תניחני לעשקי:
פלאות עדותיה, על כן נצרתם נפשי:
צדיק אתה ?? וישר משפטיה:
קראתי בכל לב ענני ?? חקיה אצרה:
ראה ענני וחלצני, כי תורתה לא שכחתי:
שרים רדפוני חנם, ומדברה פחד לבי:
תקרב רגתי לפניה אדני כדברה הבינני:

אשרי תמימי דרה, ההלכים בתורת ??:
כמה יזכה נער את ארוחו, לשמר כדברה:
גמל על עבדה אחיה ואשמרה דברה:
דברה לעפר נפשי, חניני כדברה:
הרני ?? דרה חקיה ואצרנה עקב:
ויבאני חסדה ?? תשוועתה כאמרטה:
זכר-דבר לעבדה, על אשר יחלתני:
חלקי ?? אמרתי לשמר דברה:
טוב עשית עם עבדה, ?? כדברה:
ידיה עשוני ויכוננני, הבינני ואלמדה מצותיה:
פלתה לתשוועתה נפשי, לדברה יחלתי:

קדיש

הקדיש הוא התפילה המרכזית הנאמרת לזכרם של הנפטרים. הקדיש נאמר בשפה הארמית ובנוכחות של מניין אנשים בוגרים (מעל גיל מצוות). בקהילות היהדות המתקדמת גברים ונשים משלימים מניין, ומובן כי גם נשים מוזמנות לומר את הקדיש לזכר יקיריהן. יש הנוהגים להקל ולומר את הקדיש גם בהעדר מניין של עשרה אנשים בוגרים. ויש שבהעדר מניין נוהגים לומר את נוסח התפילה המופיע אחר נוסח הקדיש להלן.

בני המשפחה הקרובים (אב, אם, בן/בת זוג, אחים ואחיות וילדים) אומרים את הקדיש. בהעדר בני משפחה אלו אומרים אותו אחד הנוכחים או הנוכחות. נכדים יכולים להצטרף לאמירת הקדיש, גם כשהוריהם חיים, אם ההורים אינם מתנגדים לכך.

נוסח עדות אשכנז

יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא, בְּעֵלְמָא דִּי בְרָא כְרַעוּתָהּ,
וַיְמַלִּיף מְלֻכוּתָהּ, בְּחַיִּיכוּן וּבְיִמְיֵיכוּן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית
יִשְׂרָאֵל, בְּעַגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן.

הקהל אומר יחד, ולאחריו האבלים חוזרים:
יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא.

האבלים ממשיכים:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר
וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, לְעֵלְא (בעשרת
ימי תשובה מוסיפים: וְלְעֵלְא) מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא
תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא, דְאִמְרִין בְּעֵלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן.

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל,
וְאִמְרוּ אָמֵן.

עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו, הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ, וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל (נוהגים להוסיף: וְעַל כָּל יוֹשְׁבֵי תְּבֵל) וְאִמְרוּ אָמֵן.

תרגום הקדיש:

יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמוֹ הַגָּדוֹל, בְּעוֹלָם שְׁבָרָא כְרַצוֹנוֹ, וַיְמַלִּיף מְלֻכוֹתוֹ, בְּחַיִּיכֶם וּבְיִמְיֵיכֶם וּבְחַיֵּי כָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּמַהְרָה וּבְזִמְנָן קָרוֹב, וְאִמְרוּ אָמֵן.
יְהִי שְׁמוֹ הַגָּדוֹל מְבָרַךְ לְעוֹלָם וְלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, הַנְּעֲלֶה (בעשרת ימי תשובה מוסיפים והנשגב) מִכָּל הַבְּרֻכּוֹת וְהַשִּׁירוֹת, הַתְּשַׁבְּחוֹת וְהַנַּחֲמוֹת, הַנִּצְמָרוֹת בְּעוֹלָם, וְאִמְרוּ אָמֵן.
יְהֵא שְׁלוֹם רַב מִן הַשָּׁמַיִם, (נוסח ספרד: חַיִּים וְשֹׁבֵעַ, וַיִּשְׁעֶה וְנַחֲמָהּ, וּמְפַלֵּט וְרַפּוּאָה, וְגֵאֵלָה וְסִלְיָחָה, וְכַפָּרָה וְרוּחַ וְהַצְלָה), לָנוּ וְלְכָל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל,
וְאִמְרוּ אָמֵן. עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו, הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ, וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל (יש הנוהגים להוסיף: וְעַל כָּל יוֹשְׁבֵי תְּבֵל) וְאִמְרוּ אָמֵן.

בהעדר מניין יש הנוהגים לומר נוסח זה במקום תפילת הקדיש:

אֵל אֱלֹהֵי הַרְחוּת, אֲשֶׁר בִּידְךָ נַפְשוֹת הַחַיִּים וְהַמֵּתִים, פְּנֵה הַיּוֹם בְּחַסֵּד וּבְרַחֲמִים אֶל תְּפִלְתִּי לְזַכֵּר יְקִירֵנוּ / יְקִירְתֵּנוּ. זָכַר נָא אֶת
כָּל הַחַסֵּד וְהַטּוֹב שֶׁעָשִׂה / שֶׁעָשְׂתָה בְּעוֹלָם הַחַיִּים. תָּן לִּי / לָהּ מְנוּחָה תַּחַת כַּנְּפֵי הַשְּׁכִינָה וְצָרַר בְּצָרוֹר הַחַיִּים אֶת נַשְׁמָתוֹ / נַשְׁמָתָהּ.
יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו, הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ, וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל (נוהגים להוסיף: וְעַל כָּל יוֹשְׁבֵי תְּבֵל) וְאִמְרוּ אָמֵן.

מקראות בני ימינו על יסוד הקדיש המסורתי

אחר מיתתם

היום אני רוצה
לבכת בקול
איום ונורא:
יתגדל ויתקדש.

היום
כבר אין בי
מלים משלי
לוי לפחות –
יתגדל ויתקדש
שמה רבא.

רוחמה וייס

יתגדל ויתקדש האדם בחייו ובמותו
בשמחתו, בסבלו ובעמלו
נתברך ונשתבח באוהביו
אשר נתנו מחילים ללא חסך
וגמולם – טעם חייהם ועמלם.
ואם תמו חיים של טעם – לא יפקד זכר פעלם.
כי דרך ישירים לא תאבד
ותוחלת מעשיהם תעמד לעד.
יבט הזרע אשר זרעו,
העץ יעשה פרי, הבית ישגשג,
יהמה חיים וירבה דורות.
אדמת הארץ אספה אותו
בעצב ובאהבה אל חיקה.
ימתקו לך רבני עפרה.
יהיו חייך ומעשיך צרוים בצרור חיינו
לבחמה ולתקוה.

על יסוד קדיש לאנשי עין שמר מאת עלי אלון

יתגדל שם האדם
יתעלה פעל-חיו יתברך בזכרוננו
על צרור מעלליו בימי חלדו
ועל המעש שלא הספיק להשלימו.
על החלומות שנטו – ונמוגו
ועל סגלות-יקר ואף חלשות-אנוש
שנגזזו מבעד לדק הערפלי של הזמן.

זהיר זכר האדם והדי-חיו
כזהר הרקיע בלבנו
ושמו לפני שמש ונון.
כי מותר האדם הוא הזכרון
מעבר למחיצות הזמן.
לא בחשך שמו יכסה.
צו המשך החיים יצמיח פרונו לכאבנו המשקע.
הזמן במהלכו ירחם.
ונצצר את כל פרי-חיו לימים רבים.

יתגדל וישתבח!

שלום סמ"ד

זכרת נשמות: תפילת אל מלא רחמים ותפילת השכבה

שליח הציבור או אחד מן המשתתפים באזכרה שר או קורא בקול את תפילת "אל מלא רחמים"

לאיש

אל מלא רחמים, שוכן במרומים, המצא מנוחה נכונה תחת
כנפי השכינה, עם קדושים וטהורים, כזהר הרקיע מזהירים,
לנשמות בן שקהל לעולמו.

בעבור שאנו אוהביו ומוקירי זכרו מתפללים לעלוי נשמתו, בעל
הרחמים יסתירה בסתר כנפיו לעולמים ויצרר בצרור החיים את
נשמתו.

?? הוא נחלתו, וינוח בשלום על משכבו, יהי זכרו חתום בלבנו
תמיד, ונאמר אמן.

לאישה

אל מלא רחמים, שוכן במרומים, המצא מנוחה נכונה תחת
כנפי השכינה, עם קדושים וטהורים, כזהר הרקיע מזהירים,
לנשמת בת שקהל לעולמה.

בעבור שאנו, אוהביה ומוקירי זכרה מתפללים לעלוי נשמתה,
בעל הרחמים יסתירה בסתר כנפיו לעולמים, ויצרר בצרור החיים
את נשמתה.

?? הוא נחלתה, ותנוח בשלום על משכבה. יהי זכרה חתום בלבנו
תמיד, ונאמר אמן.

בעדות ספרד נוהגים לומר את סדר ההשכבה. ניתן לומר סדר זה במקום תפילת "אל מלא רחמים" או בנוסף לה:

לאיש

והחכמה מאין תמצא, ואי זה מקום בינה: אשרי אדם מצא חכמה,
ואדם לפיק תבונה: מה רב טובה אשר צפנת ליראה, פעלת לחוסים
בה, נגד בני אדם: מה יקר חסדה אלהים, ובני אדם בצל כנפיה
יחסייו: ירוין מדשן ביתה, ונחל עדניה תשקם:

המרחם על כל בריותיו, הוא יחוס ויחמול וירחם על נפש
יקרנו בן שנפטר בשם טוב מן העולם. רוח ??
תניחנו בגן עדן ותחתם זכרו בלבנו תמיד, וכן יהי רצון ונאמר אמן:

לאישה

אשת חיל מי ימצא, ורחק מפנינים מכרה: שקר החן והכל היפי,
אשה יראת אדני היא תתהלל: תנו לה מפרי ידיה, ויהללה
בשערים מעשיה:

המרחם על כל בריותיו, הוא יחוס ויחמול וירחם על נפש
יקירתנו בת שנפטר בשם טוב מן העולם. רוח
?? תניחנה בגן עדן ותחתם זכרה בלבנו תמיד, וכן יהי רצון ונאמר
אמן:

להלן נוסחים נוספים להזכרת הנשמות, פרי עטם ורוחם של רבני היהדות הרפורמית. נוסחים אלו אפשר לקרוא לפני תפילת "אל מלא רחמים", אחריה או במקומה.

לאיש

אל מלא רחמים הקוצב חיים לכל חי, אתה נתת חיים ל.....
ואתה נטלת את נשמתו עת תמו ימיו, והנה הוא שרוי בסוד הנצח.
המצא לנו את זכרו בכל יום תמיד, הענק לנו כוח לחיות לאורו ונצח
את רוחו לפני כסא כבודך.
יהא פעל ידיו, שעשה לפניך בעודו חי, לרצון לה ולמקור נחמה לכל
אוהביו, ותהא דמותו צרורה עמך ועמנו בצרור החיים. אמן.

לאישה

אל מלא רחמים הקוצב חיים לכל חי, אתה נתת חיים ל.....
ואתה נטלת את נשמתה עת תמו ימיה, והנה היא שרויה בסוד הנצח.
המצא לנו את זכרה בכל יום תמיד, הענק לנו כוח לחיות לאורה
ונצח את רוחה לפני כסא כבודך.
יהא פעל ידיה, שעשתה לפניך בעודה חיה, לרצון לה ולמקור נחמה
לכל אוהביה, ותהא דמותה צרורה עמך ועמנו בצרור החיים. אמן.

הרב יהודע עמיר

לאיש

אל רחמיה אותו אסף,
פרש עליו כנפיה
וחבקנה.
המצא לו מסתור
באהלה עולמים
ויניח בחקה.
במעלות אנוש
נשמר דמותו.
אהבתו כזהר ברקיעינו.
את נשמתו
צרר בצרור חיינו
זכרו הוא נחלתנו.

לאישה

אל רחמיה אותה אסף,
פרש עליה כנפיה
וחבקנה.
המצא לה מסתור
באהלה עולמים
ותניח בחקה.
במעלות אנוש
נשמר דמותה.
אהבתה כזהר ברקיעינו.
את נשמתה
צרר בצרור חיינו
זכרה הוא נחלתנו.

הרבה תמר בדבכני והרבה דליה-שרה מרקס

דברי הספד, מקראות, התייחדות, הנחת פרחים, הנחת אבן וניגוני פרידה

לאחר תפילת "אל מלא רחמים" או במהלך האזכרה אפשר להוסיף דברי הספד, מקראות מיצירת הדורות וגם רגע של שקט להתייחדות אישית. נוהגים לחתום את האזכרה באמירה: "תהי נשמתו/נשמתה צרורה בצרור החיים" או באמירה: "יהא זכרו/זכרה חתום בליבנו תמיד". נוהגים להציב אבן על גבי המצבה בטרם עזיבת מקום הקבר. יש הנוהגים להניח פרחים, ויש הנוהגים לנשק את המצבה בפרידתם מן הקבר – איש ואישה כמנהגם, קהילה וקהילה כמסורתן. אפשר לחתום את האזכרה גם בשירה של ניגונים כדוגמת המובאים להלן או אחרים.

עושה שלום במרומיו, הוא יעשה שלום עלינו, ועל כל ישראל ועל כל יושבי תבל, ואמרו אמן.

מילות החתימה של הקדיש

מי האיש החפץ חיים, אהב ימים לראות טוב. נצר לשונה מרע, ושפתיה מדבר מרמה. סור מרע ועשה טוב, בקש שלום ורדפהו:

תהילים לד

אלי, אלי, שלא יגמר לעולם. החול והים, רשרוש של המים, ברק השמים, תפלת האדם.

חנה סנש